

Тулiна Ельбiс Євгенiвна,
кандидат юридичних наук,
асистентка кафедри екологiчного права,
Нацiональний юридичний унiверситет
iменi Ярослава Мудрого, Україна, м. Харкiв
e-mail: elbis.tulina@gmail.com
ORCID 0000-0002-8780-5682

doi: 10.21564/2414–990x.148.193303
УДК 349.6(477):502.211:592/599

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ОБ'ЄКТІВ ТВАРИННОГО СВІТУ, ЩО НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА ДОВКІЛЛЯ

Окреслено особливості юридичної термінології об'єктів тваринного світу, що негативно впливають на довкілля. Розглянуто категорії тварин, що можуть здійснювати такий негативний вплив. Розкрито значення термінів «шкідливі організми», «шкідники», «шкідливі тварини» та їх співвідношення в національному законодавстві. З огляду на поширення і збільшення видового різноманіття інвазійних чужорідних видів тварин на всій території України, досліджено питання правового регулювання цих процесів.

Ключові слова: об'єкти тваринного світу; шкідливі тварини; шкідливі організми; інвазійні чужорідні види.

*Тулiна Э. Е., кандидат юридических наук, ассистентка кафедры экологического права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: elbis.tulina@gmail.com ; ORCID 0000-0002-8780-5682*

Особенности юридической терминологии объектов животного мира, которые негативно влияют на окружающую среду

Рассматриваются особенности юридической терминологии объектов животного мира, негативно влияющих на окружающую среду. Исследуются категории животных, которые могут осуществлять такое негативное влияние. Раскрывается значение терминов «вредные организмы», «вредители», «вредные животные» и их соотношение в национальном законодательстве. Учитывая распространение и увеличение видового разнообразия инвазивных чужеродных видов животных на всей территории Украины, исследуется вопрос правового регулирования этих процессов.

Ключевые слова: объекты животного мира; вредные животные; вредные организмы; инвазивные чужеродные виды.

Вступ. Сьогодні як одну з основних загроз біологічному різноманіттю й навколишньому природньому середовищу в цілому світова спільнота роз-

глядає не тільки надмірне використання природних ресурсів, а й шкідливий вплив окремих його елементів. З огляду на складність окресленої проблеми, спробуємо визначити особливості юридичної термінології об'єктів тваринного світу, які негативно впливають на довкілля. Указане набуває актуальності й у зв'язку з тим, що у чинному національному законодавстві відсутні механізми, за допомогою яких чітко і на достатньому рівні унормовувалися б відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища від шкідливого впливу об'єктів тваринного світу.

Аналіз літературних даних і постановка задачі дослідження. Серед науковців, які розглядали питання у сфері правового регулювання об'єктів тваринного світу, варто назвати Т. В. Григор'єву (Т. V. Hryhorieva) [4], Л. Д. Нечипорук (L. D. Nechyporuk) [10], В. В. Овдієнко (V. V. Ovdiienko) [11], П. В. Тихого (P. V. Tykhyi) [26], В. В. Шеховцова (V. V. Shekhovtsov) [27], А. Н. Щеколодкіна (A. N. Shchekolodkin) [28] та ін. Ці вчені у своїх працях розглядають особливості правового регулювання об'єктів тваринного світу в контексті здійснення мисливського господарства, охорони та використання об'єктів тваринного світу, а також особливості приватної власності на об'єкти тваринного світу тощо. На жаль, незважаючи на значний обсяг напрацювань у цій сфері, всебічного дослідження об'єктів тваринного світу, які можуть негативно впливати на довкілля, до цього часу не проводилося, що тільки підвищує актуальність представленої роботи.

Потрібно відмітити, що деякі науковці відносять певні об'єкти тваринного світу до сучасних біологічних загроз у контексті забезпечення біологічної безпеки [5; 6; 8]. Однак такий підхід до розгляду цих об'єктів виходить за предмет цієї статті, тож ми не розглядаємо його тут.

Мета статті – охарактеризувати особливості юридичної термінології об'єктів тваринного світу, які негативно впливають на довкілля, в національному та міжнародному законодавстві; висвітлити проблемні питання у цій сфері та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Передусім варто зазначити, що у ст. 53 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» серед об'єктів, що можуть здійснювати неконтрольований та шкідливий біологічний вплив на навколишнє природне середовище, разом із мікроорганізмами, іншими біологічно активними речовинами й продуктами біотехнологій, видами рослин, вказуються і тварини [21]. Однак національне законодавство не містить переліку об'єктів тваринного світу, які здійснюють або можуть здійснювати такий шкідливий (негативний) вплив. Варто додати, що відповідні норми, на підставі яких урегульовуються відносини у цій сфері, наявні, але терміни, які в них використовуються на позначення представників тваринного світу, що впливають або можуть шкідливо вплинути на довкілля, різняться. Саме тому пропонуємо детальніше розглянути деякі з основних, на нашу думку, видів таких об'єктів, а також їх правове забезпечення.

Почнемо з поняття «*шкідливий організм*», оскільки законодавство України передбачає, що шкідливим організмом може бути серед інших організмів також

будь-який вид тварин [17]. Крім того, деякі види шкідливих організмів тваринного походження вказані в Переліку регульованих шкідливих організмів [12]. У той же час поняття «шкідники» тлумачиться як види тварин (комахи, кліщі, мікроорганізми, нематоди, гризуни), здатні заподіяти шкоду рослинам, чагарникам, деревам, продукції рослинного походження, збитки від якої економічно доцільно відвернути [16]. Отже, шкідливі організми розглядаються в законодавстві лише як один із заходів попередження фітосанітарного ризику, при якому може бути встановлено високий рівень загрози занесення або поширення таких шкідливих організмів для рослин на території України.

У довідковій же спеціалізованій літературі термін «шкідники» визначається ширше, ніж у законодавстві: шкідники – це назва тварин, які завдають будь-якої шкоди здоров'ю людини або його господарству, розуміючи останній в найширшому сенсі. Йдеться мова про шкідників, які становлять загрозу, по-перше, здоров'ю людини, а саме хижих тварин; отруйних тварин; паразитів; переносників і збудників інфекційних та інвазійних хвороб; проміжних господарів паразитів і резервуари вірусів; тварин, уражених такими хворобами, на які може хворіти людина; по-друге, господарству людини, тобто про шкідників, які завдають шкоди здоров'ю домашніх тварин, диких тварин, що мають промислове значення; тварин-шкідників для сільськогосподарських рослин, чагарників і дерев; шкідників складів продуктів харчування та інших амбарних і домових шкідників тощо [2].

У фауністичному законодавстві застосовується термін «шкідливі тварини», проте його визначення немає. Наприклад, у ст. 33 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» йдеться про регулювання чисельності шкідливих тварин у порядку ведення мисливського господарства. Так, відстріл і відлов вовків, бродячих собак і котів, сірих ворон здійснюються мисливцями під час полювання на інші види мисливських тварин [18].

Однак не все так однозначно із застосуванням терміна «шкідливі тварини». Як відомо, ще у 60-х роках минулого століття законодавець і деякі дослідники вказували на таку ознаку тварин, як корисність. Але позаяк ця ознака завжди носила умовний характер, більшість вчених і законодавець вважали за доцільне відмовитися від поділу тварин на корисних і шкідливих, обґрунтовуючи свою позицію таким: у природі все взаємопов'язане, а отже, залежно від обставин (за певних умов) окремі види тварин можуть бути або шкідливими, або корисними. Зокрема, лось, заєць і дикий кабан за оптимальної чисельності на 1 км мисливських угідь – тварини корисні, але при її перевищенні вони вже стають шкідливими, оскільки можуть завдати істотної шкоди веденню лісового й сільськогосподарства [1]. Тож сьогодні науковці і практики все більше схиляються до думки, що в законодавстві термін «шкідливі тварини» використовувати недоцільно, і пропонують внести зміни до деяких законодавчих актів, виключивши з них поняття «шкідливі тварини». На переконання фахівців, з екологічної точки зору «шкідливих» тварин у природі не існує, бо всі ці тварини – невід'ємна, істотна і важлива частина дикої природи.

Очевидно, що проблема поділу тварин на корисних і «шкідників» остаточно не вирішена, бо відсутні чіткі юридичні критерії віднесення тих чи інших видів до списку останніх (шкідників). До речі, у законодавстві країн Європи не існує категорії «шкідливі тварини», а використовується термін «небезпечні тварини» [13].

Л. Д. Нечипорук (L. D. Nechyporuk), критично оцінюючи поділ тварин на «шкідливих» і «нешкідливих», зазначає, що у такому контексті можна сміливо твердити про споживацький підхід до природи, а це, у свою чергу, вже на підсвідомому рівні формує негативне ставлення до хижаків. Проте у природі не існує «шкідливих» чи «корисних» тварин, такими вони можуть бути лише по відношенню до людини. Тому використання категорії «шкідливі тварини» є вкрай нелогічним й екологічно некоректним. Як наслідок, так звані «шкідливі тварини» приречені на повне винищення [10, с. 8]. У той же час існує думка, що будь-яке регулювання чисельності тварин є «видовим тероризмом», оскільки його метою вважається фізичне знищення або значне зменшення кількості так званих «шкідливих» або «небажаних» видів тварин і рослин – вовків, шакалів, сірих ворон, пильщика, сірих чапель, лисиць, так званих рослин «бур'янів» тощо. На думку В. Є. Борейка (V. Ye. Boreiko), ідеологічною основою видового тероризму є антропоцентризм у всіх його формах – від м'якого до агресивного імперського, а також видова нетерпимість людини на ґрунті економічної вигоди і забобонів [3, с. 234]. Наведене твердження є досить критичним, однак за такого бачення можна вести мову про односторонність підходу до окресленої проблеми. Пояснимо. Так, з одного боку, варто повністю погодитися з тим, що недоцільно поділяти тварин на корисних і шкідливих. З іншого – тварини все ж таки можуть здійснювати певний шкідливий вплив не тільки на життя й здоров'я громадян, а й на навколишнє природне середовище, а отже, необхідно вживати певних заходів задля регулювання їх кількості.

Як відомо, зараз кількість диких тварин, що перебувають у стані природної волі, регулюється, тобто відбувається їх вилучення (відстріл і відлов), лише у разі, якщо їх кількість на конкретній території загрожує життю й здоров'ю людей, свійських тварин, завдає значних збитків сільському, лісовому чи мисливському господарству, порушує природний баланс видів, загрожує існуванню інших видів диких тварин, як це передбачено в Законі України «Про мисливське господарство та полювання», а також в наказі про затвердження Порядку проведення заходів, необхідних для скорочення чисельності тварин, які становлять небезпеку [15] відповідно до вимог, які встановлюються в Законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Тож вважаємо хибним закріплювати в законодавстві окремий перелік шкідливих тварин, оскільки кожна тварина в процесі своєї життєдіяльності потенційно може здійснювати такий негативний вплив не тільки щодо мисливського господарства, а й довкілля в цілому, саме тому більш виправдано говорити про регулювання попередження або усунення можливого шкідливого впливу тварин на навколишнє природне середовище за допомогою регулювання поширення та чисельності об'єктів тваринного світу.

Цілковито очевидно, що навколишнє природне середовище постійно змінюється, а це означає, що настає момент, коли існуючі правові конструкції виявляються недостатніми для належного правового регулювання відповідних відносин. Йдеться насамперед про те, що у результаті антропогенної діяльності, а також природних процесів, які відбуваються вже без участі людини, виникають нові біологічні загрози, як-от: негативний вплив *інвазійних чужорідних видів* тварин на екосистеми, їх конкуренція і витіснення місцевих видів, поширення захворювань, що, врешті-решт, призводить до зменшення кількості місцевих видів дикої фауни.

У контексті сказаного додамо, що біологічні інвазії (занесення, поширення) чужорідних видів – представників усіх існуючих нині царств живих організмів за межі своїх первинних ареалів набули глобального характеру. Сторони Конвенції про охорону біологічного різноманіття (м. Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) оцінюють це явище як другу після руйнування біотопів екосистемну загрозу біорізноманіттю. Так, у ст. 8 (h) Конвенції закріплено обов'язок держав-учасниць щодо запобігання впровадженню *чужорідних видів*, які загрожують екосистемам, місцям мешкання або видам, а також контролю або знищення таких чужорідних видів (у тому числі тварин) [7].

На думку більшості вчених-біологів, проникненню чужорідних видів сприяють антропогенна трансформація територій і глобальна зміна клімату. Серед чинників, що прискорюють процеси інвазії, можна назвати: будівництво гребель, водосховищ, судноплавних каналів; поширення наземного транспорту і судноплавства; широка нерегульована інтродукція тварин і рослин; фрагментація природного екосистемного покриву – формування строкатої мозаїки природних і порушених екосистем; ерозія ґрунтового покриву, розорювання земель під орні угіддя; формування штучних антропогенних екосистем (сільськогосподарських, водогосподарських, лісових, урбаністичних) з неусталеним складом флори і фауни; спонтанне поширення видів тварин і рослин; зміна режимів середовища на значних площах внаслідок зрошення або осушення (іригація і меліорація); глобальні та локальні зміни клімату тощо [25, с. 17]. Крім того, інвазійні види часто набувають якостей біологічного забруднення і можуть загрожувати екобезпеці країни. Підтвердженням цього є те, що впродовж останніх років відбувається вимирання аборигенної фауни, з'являються численні адвентивні (чужорідні) види. Наприклад, серед інвазійних чужорідних видів тварин, що мають певний негативний вплив, на території України зустрічаються: шакал звичайний (*Canis aureus*), собака єнотоподібний (*Nyctereutes procyonoides*), ондатра (*Ondatra zibethicus*), дрейссена (*Dreissena polymorpha*), рапана (*Rapanavenosa*), сріблястий карась (*Carassius auratus gibelio*), ротан (*Percottus glenii*), сонячний окунь звичайний (*Lepomis gibbosus*), сомики коричневий і чорний (*Ameiurus nebulosus* і *Ameiurus melas*) та ін. [9, с. 97, 103].

Додамо, що визначення поняття «*інвазійні чужорідні види*» міститься лише в Протоколі про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат

(м. Київ, 2003 р.), в якому зазначено, що ними виступають немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно за межами їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються й поширюються в способи, що завдають шкоди середовищу, до якого їх було ввезено [24].

У Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який набув чинності з 1 січня 2020 р., встановлено, що поширення *неаборигенних видів* у природних екосистемах викликає значний дисбаланс у біоценозах. Крім того, для досягнення мети 4 цього документа передбачається виконання такого завдання, як запобігання розповсюдженню *інвазійних видів* і контроль за появою й поширенням таких видів у природних екосистемах, у тому числі морських [20]. Слід зазначити, що раніше з метою припинення втрат біологічного різноманіття в екологічному законодавстві зазначалася необхідність створення системи запобіжних заходів саме щодо *видів-вселенців* і забезпечення контролю за внесенням таких видів до екосистем, у тому числі морської [19].

У той же час Закон України «Про тваринний світ» у ст. 37 серед основних заходів забезпечення охорони тваринного світу передбачає запобігання проникненню в природне середовище України *чужорідних видів диких тварин* і вжиття заходів щодо недопущення негативних наслідків у разі їх випадкового проникнення [22], а Закон України «Про аквакультуру» встановлює правове регулювання використання *чужорідних та немісцевих видів* гідробіонтів у сфері аквакультури [14]. Спираючись на наведене, можна стверджувати, що національне законодавство використовує достатньо різну термінологію в цій сфері, що, звісно, негативно відбивається на правозастосовній практиці. На нашу думку, саме застосування терміна «інвазійні чужорідні види» відповідає установленій міжнародній практиці правового регулювання цих відносин.

Наразі оприлюднено проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії щодо поводження з інвазійними чужорідними видами флори і фауни в Україні на період до 2030 року», розроблений із метою вдосконалення державної екологічної політики щодо запобігання проникненню і контролю за внесенням інвазійних чужорідних видів до природних екосистем, знищення й пом'якшення (мінімізації) несприятливого впливу таких видів на природні екосистеми, господарську діяльність і здоров'я людини [23]. Прийняття вищезгаданої Стратегії матиме важливе значення для формування належного правового механізму регулювання поширення інвазійних чужорідних видів флори й фауни. Наступним кроком, на наш погляд, має стати вдосконалення чинного фауністичного законодавства.

Висновки. Серед основних об'єктів тваринного світу, що можуть здійснювати негативний вплив на довкілля, слід назвати будь-який вид шкідливого організму тваринного походження, а також тварини, які використовуються в мисливському господарстві та інвазійні чужорідні види, які здійснюють або можуть здійснювати такий негативний вплив на навколишнє природне середовище, життя та здоров'я людини, а також господарську та іншу діяльність.

Проте досі все ж залишається відкритим питання вироблення виваженого й продуманого підходу до правового регулювання таких відносин в національному законодавстві. Зокрема, фауністичне законодавство містить норми, що регулюють кількість тварин, які виступають об'єктами тваринного світу, в першу чергу це стосується шкідливих мисливських тварин. У той же час існують тварини, віднесені до шкідливих організмів і безпосередньо до шкідників тваринного походження, а також немісцеві (чужорідні) види, які можуть мати певні інвазійні властивості і становлять загрозу для навколишнього природного середовища. З огляду на це, на наш погляд, необхідно об'єднати всі згадані види тварин (шкідливі організми тваринного походження; шкідливі тварини, які використовуються в мисливському господарстві та інвазійні чужорідні види тощо) на підставі їх шкідливого впливу на довкілля і розглядати як окрему категорію, що підлягає особливому правовому регулюванню – через установлення особливого правового механізму регулювання об'єктів тваринного світу, які здійснюють або можуть здійснювати певний негативний (шкідливий) вплив.

Список літератури

1. Анисимов А. П., Копылов Д. Э., Мохов А. А. Правовой режим животных как объекта гражданских и иных правоотношений. *Современное право*. 2007. № 4. С. 93–98.
2. Большая медицинская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1969–1978. (онлайн версия). URL: <http://bigmeden.ru> (дата звернення: 14.01.2020).
3. Борейко В. Е. Этика и практика охраны биоразнообразия. Киев : Киев. еколого-культурн. центр, Международн. соц.-экологич. союз, 2008. 360 с.
4. Григор'єва Т. В. Правове регулювання використання та охорони водних живих ресурсів : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 187 с.
5. Дмитренко І. М. Щодо питання співвідношення понять біобезпека та ветеринарна безпека в системі права України. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 230–233.
6. Клімкіна І. І. Аналіз нових біологічних загроз у контексті вдосконалення системи біобезпеки України. *Форум гірників* : матеріали міжнар. конф. (м. Дніпропетровськ, 1–4 жовт. 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. Т. 1. С. 233–238.
7. Конвенція про охорону біологічного різноманіття : міжнародний документ від 05.06.1992 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_030.31 (дата звернення: 14.01.2020).
8. Курзова В. В. Поняття та чинники біозагроз у контексті забезпечення біологічної безпеки України. *Право і безпека*. 2011. № 1. С. 35–38.
9. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році. Київ : Міністерство екології та природних ресурсів України, ФОРМ Грін' Д. С. 2017. 308 с.
10. Нечипорук Л. Д. Еколого-правове регулювання раціонального використання об'єктів тваринного світу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
11. Овдієнко В. В. Правове регулювання мисливства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 20 с.
12. Перелік регульованих шкідливих організмів : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства від 04.08.2010 р. № 467. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0720-10> (дата звернення: 14.01.2020).
13. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання відносин, які стосуються підготовки собак до полювання» від 10.04.2018 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63837&pf35401=452415>.

14. Про аквакультуру : Закон України вiд 18.09.2012 р. № 5293-VI. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17> (дата звернення: 14.01.2020).

15. Порядок проведення заходiв, необхідних для скорочення чисельностi тварин, якi становлять небезпеку : наказ Мiнiстерства охорони навколишнього природного середовища України вiд 28.09.2010 р. № 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1247-10> (дата звернення: 14.01.2020).

16. Про захист рослин : Закон України вiд 14.10.1998 р. № 180-XIV. Дата оновлення: 05.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180-14> (дата звернення: 14.01.2020).

17. Про карантин рослин : Закон України вiд 19.01.2006 р. № 3369-IV. Дата оновлення: 02.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12> (дата звернення: 14.01.2020).

18. Про мисливське господарство та полювання : Закон України вiд 22.02.2000 р. № 1478-III. Дата оновлення: 10.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14> (дата звернення: 14.01.2020).

19. Про Основнi засади (стратегiю) державної екологiчної полiтики України на перiод до 2020 року : Закон України вiд 21.12.2010 р. № 2818-VI. *Вiдомостi Верховної Ради України*. 2011. № 26. Ст. 218.

20. Про Основнi засади (стратегiю) державної екологiчної полiтики України на перiод до 2030 року : Закон України вiд 28.02.2019 р. № 2697-VIII. Дата оновлення: 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення: 14.01.2020).

21. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України вiд 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення: 18.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 14.01.2020).

22. Про тваринний свiт : Закон України вiд 13.12.2001 № 2894-III. Дата оновлення: 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14> (дата звернення: 14.01.2020).

23. Проект розпорядження Кабiнету Мiнiстрiв України «Про схвалення Нацiональної стратегiї щодо поводження з iнвасiйними чужорiдними видами флори i фауни в Україні на перiод до 2030 року» : Офiцiйний сайт Мiнiстерства екологiї та природних ресурсiв України. URL: <https://menr.gov.ua/news/33368.html> (дата звернення: 14.06.2019).

24. Протокол про збереження i стале використання бiологiчного та ландшафтного рiзноманiття до Рамкової конвенцiї про охорону та сталий розвиток Карпат : мiжнародний документ вiд 03.02.2010 р. № 998_366. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_366/ed20100428/find?text=%B2%ED%E2%E0%E7%E8%E2%ED%B3+%F7%F3%E6%EE%F0%B3%E4%ED%B3+%E2%E8%E4%E8 (дата звернення: 14.01.2020).

25. Семенченко В. П. Проблема чужеродних видiв в фауні та флорі Беларусі. *Наука и инновации*. 2006. № 10. С. 15–20.

26. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спецiального використання дикої фауни : дис. ... канд. юрид. наук. Харкiв, 2000.165 с.

27. Шеховцов В. В. Правове регулювання права приватної власностi на об'єкти тваринного свiту в Україні : монографiя / за ред. А. П. Гетьмана. Харкiв : ФiНН, 2010. 200 с.

28. Щеколодкин А. Н. Правовые проблемы охраны и использования объектов животного и растительного мира на особо охраняемых природных территориях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006.18 с.

References

1. Anisimov, A.P., Kopyilov, D.E., Mohov, A.A. (2007). *Pravovoy rezhim zhivotnyih kak ob'ekta grazhdanskih i inyih pravootnosheniy. Sovremennoe pravo*, 4, 93–98 [in Russian].

2. *Bolshaya meditsinskaya entsiklopediya*. (Vols. 1–30). A.M. Prohorov (Ed.). (1969–1978). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya. (onlayn versiya). URL: <http://bigmeden.ru> [in Russian].

3. Boreyko, V.E. (2008). *Etika i praktika ohranyi bioraznoobraziya*. Kiev: Kiev. ekologo-kulturn. tsentr, Mezhdunarodn. Sots.ekologich. soyuz [in Russian].

4. Hryhorieva, T.V. (2004). *Pravove rehulivannia vykorystannia ta okhorony vodnykh zhyvykh resursiv. Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Dmytrenko, I.M. (2017). Shchodo pytannia spivvidnoshennia poniat biobezpeka ta veterynarna bezpeka v systemi prava Ukrainy. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 3, 230–233 [in Ukrainian].

6. Klimkina, I.I. (2014). Analiz novykh biolohichnykh zahroz u konteksti vdoskonalennia systemy biobezpeky Ukrainy. *Forum hirnykiv: materialy mizhnar. konf.* (Dnipropetrovsk, 1–4 zhovt. 2014 r.). Dnipropetrovsk. Vol. 1, 233–238 [in Ukrainian].

7. Konventsia pro okhoronu biolohichnoho riznomanittia: mizhnarodnyi dokument vid 05.06.1992 r. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_030.31.

8. Kurzova, V.V. (2011). Poniattia ta chynnyky biozahroz u konteksti zabezpechennia biolohichnoi bezpeky Ukrainy. *Pravo i bezpeka – Law and Safety*, 1, 35–38 [in Ukrainian].

9. Natsionalna dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v Ukraini u 2015 r. (2017). Kyiv: Ministerstvo ekologii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy, FOP Hrin D. S. [in Ukrainian].

10. Nechyporuk, L.D. (2009). Ekoloho-pravove rehuliuвання ratsionalnoho vykorystannia ob'ektiv tvarynnoho svitu. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

11. Ovdiienko, V.V. (2014). Pravove rehuliuвання myslyvstva v Ukraini. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

12. Perelik rehulovanykh shkidlyvykh orhanizmiv: nakaz Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva vid 04.08.2010 r. № 467. Data onovlennia: 03.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0720-10>.

13. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo rehuliuвання vidnosyn, yaki stosuiutsia pidgotovky sobak do poliuvannia» vid 10.04.2018 r. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63837&pf35401=452415>.

14. Pro akvakulturu: Zakon Ukrainy vid 18.09.2012 r. № 5293-VI. Data onovlennia: 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17>.

15. Poriadok provedennia zakhodiv, neobkhidnykh dlia skorochennia chyselnosti tvaryn, yaki stanovliat nebezpeku: nakaz Ministerstva okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha Ukrainy vid 28.09.2010 r. № 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1247-10>.

16. Pro zakhyst roslyn: Zakon Ukrainy vid 14.10.1998 r. № 180-XIV. Data onovlennia: 05.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180-14>.

17. Pro karantyn roslyn: Zakon Ukrainy vid 19.01.2006 r. № 3369-IV. Data onovlennia: 02.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12>.

18. Pro myslyvske hospodarstvo ta poliuvannia: Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 r. № 1478-III. Data onovlennia: 10.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.

19. Pro Osnovni zasady (stratehiu) derzhavnoi ekologichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku: Zakon Ukrainy vid 21.12.2010 r. № 2818-VI. (2011). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 26, art. 218.

20. Pro Osnovni zasady (stratehiu) derzhavnoi ekologichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku: Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 r. № 2697-VIII. Data onovlennia: 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.

21. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 r. № 1264-XII. Data onovlennia: 18.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

22. Pro tvarynnyi svit: Zakon Ukrainy vid 13.12.2001 № 2894-III. Data onovlennia: 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.

23. Proekt rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii shchodo povodzhennia z invaziinymy chuzhoridnymy vydamy flory i fauny v Ukraini na period do 2030 roku»: Ofitsiinyi sait Ministerstva ekologii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy. URL: <https://menr.gov.ua/news/33368.html>.

24. Protokol pro zberezhenntia i stale vykorystannia biolohichnoho ta landshaftnoho riznomanittia do Ramkovoii konventsii pro okhoronu ta stalii rozvytok Karpat: mizhnarodnyi dokument vid 03.02.2010 r. № 998_366. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_366/ed20100428/find?

text=%B2%ED%E2%E0%E7%E8%E2%ED%B3+%F7%F3%E6%EE%F0%B3%E4%ED%B3+%E2%E8%E4%E8.

25. Semenchenko, V.P. (2006). Problema chuzherodnyih vidov v faune i flore Belarusi. *Nauka i innovatsii – The Science and Innovations*, 10, 15–20 [in Russian].

26. Tykhyi, P.V. (2000). Ekoloho-pravove rehuliuвання spetsialnogo vykorystannia dykoi fauny. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

27. Shekhovtsov, V.V. (2010). Pravove rehuliuвання prava pryvatnoi vlasnosti na obiekty tvarynnoho svitu v Ukraini. A.P. Hetman (Ed.). Kharkiv: FINN [in Ukrainian].

28. Schekolodkin, A.N. (2006). Pravovyie problemyi ohranyi i ispolzovaniya ob'ektov zhivotnogo i rastitel'nogo mira na osobo ohranyaemyih prirodnyih territoriyah. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

Tulina E. Ye., PhD in Law, Teaching Assistant of Department of Environmental Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: elbis.tulina@gmail.com ; ORCID 0000-0002-8780-5682

Revisiting the legal terminology of objects of fauna which have a negative impact on the environment

The article analyzes the peculiarities of the legal terminology of objects of fauna, which negatively affect the environment. The categories of animals that can exert such a negative influence are considered. The meaning of the terms “harmful organisms”, “pests”, “harmful animals” and their correlation in national legislation have been determined. The article analyzes the scientific approaches to the application of the division of animals into useful and harmful.

The author investigated that faunistic legislation contains rules governing the number of objects of fauna, first of all, it concerns harmful hunting animals. At the same time, there are animals that are classified as harmful organisms and directly to pests of animal origin, as well as alien species, which may have certain invasive properties and pose a threat to the environment. Taking into consideration the spread and increase of species diversity of invasive alien species of animals throughout Ukraine, the issue of legal regulation of these processes was investigated. International legislation in this field has been investigated as well as the peculiarities of the use of the term “invasive alien species”.

It is noted that national legislation has relevant rules governing relations in this field, but the concepts differ, which are used to refer to fauna that affect or may adversely affect the environment. That is why the article discusses in more detail some of the main types of such objects, as well as their legal support. In this connection, the author suggested some directions of improvement of the current faunistic legislation.

Keywords: objects of fauna; harmful animals; harmful organisms; invasive alien species.

Рекомендоване цитування: Туліна Е. Є. Особливості юридичної термінології об'єктів тваринного світу, що негативно впливають на довкілля. *Проблеми законності*. 2020. Вип 148. С. 152–161. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.148.193303>.

Suggested Citation: Tulina, E.Ye. (2020). Osoblyvosti yurydychnoi terminolohii ob'iektiv tvarynnoho svitu, shcho nehatyvno vplyvaiut na dovkillia [Revisiting the legal terminology of objects of fauna which have a negative impact on the environment]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality*, issue 148, 152–161. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.148.193303> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 28.01.2020 р.